

Veckans växt v. 17 2008

Vildtulpan, *Tulipa sylvestris*

I Skåne börjar *Tulipa sylvestris* just nu att soliga dagar slå upp sina guldgula kalkar. Vildtulpanen har i Europa sedan mycket länge varit känd som ogräs på odlad mark, framförallt i vingårdar och fruktodlingar. 1563 beskrevs den första gången och då som den gula tulpanen från Bologna. I Antonius Münchenbergers *Herbarium vivum* (Naturhistoriska riksmuseets äldsta daterade samling) finns belägg och beskrivningar från Gotland 1701-1702 av *Tulipa lutea bononiensis* (lutea = gul, bononiensis = från Bologna).

Trädgårdsmästare Johan Peter Wennström skriver 1831 i *Handbok i blomsterkulturen för Fruntimmer*: "TULIPA SYLVESTRIS. *Tulipe Sauvage*.

Skogs-tulpan. Dessa odlas med mycken lätthet. Emedan löken bibehåller sig i gräsplaner och finnes stundom förvildad i parker, hvarest den likväl slutligen ej mera förmår att gifva någon blomma. Denna är enfärgad gul, med något grönt på yttre sidan af blombladen. Denna art har högre stängel än trädgårds-tulpanen samt någon svag lukt: låter äfven driva sig."

Den väldoftande *T. sylvestris* kan bli uppemot 40 cm hög. Stjälken är smäcker och ofta rödaktig vid blomfästet. Bladen är grågröna och långsmala och liknar vårlökens men är större, bredare, rännformiga och spetsiga. De gula blommorna slår ut från böjda knoppar. Kronbladen är långsmala och mycket spetsiga. De inre kronbladens utsida har långsgående kraftiga, ibland gröna streck. De yttre kalkbladens utsida skiftar i grönt och på ytterspetsen finns en anstrykning av kastanjebrunt. Vildtulpanen förökar sig i huvudsak med utlöpare och trivs bäst i fullt ljus men klarar även

skuggiga förhållanden. I Sverige växer vildtulpanen i trädgårdar och slottsparkar, på övergivna åkrar, i vägrenar och skogsbryn från Skåne till Uppland.

T. sylvestris anses vara en tetraploid form av ängstulpanen, *T. australis*, som är mycket lik men stjälken är spensligare och blomman mindre hos den sistnämnda. Blomman har också en anstrykning av rött på de yttre kalkbladen. Den diploida ängstulpanen har spridits från Transkaukasus (Georgien, Azerbadjan och Armenien) och angränsande områden i Iran och Irak till Medelhavsområdet och i olika områden, oberoende av varandra, anses tetraploider ha bildats. *T. australis* växer i Italien (Apenninerna och Sicilien), i Sydfrankrike, Spanien och Portugal

på lite högre belägen mark som inte är uppodlad medan *T. sylvestris* påträffas på platser som tyder på att den är knuten till kulturpåverkad mark. Norr om Alpena och södra Frankrike är vildtulpanen att betrakta som trädgårdsflyktning och i många områden är den naturaliserad.

Flera former av vildtulpanen har beskrivits. Den form som runt förra sekelskiftet fanns i handeln i Europa under namnet *florentina odorata* härstammar från Florens. Sorten 'Major' kommer från södra Frankrike och har större blommor än arten. 'Tabriz' från Iran är högre och mer upprätt än arten och bladen står rakt upp istället för att böja sig. Det förekom också en form från Rimini.

Till lök- och knöluppet har hittills inkommit 10 tips om vildtulpaner från Skåne, Blekinge, Öland, Gotland, Södermanland och Bohuslän. Känner du till ett äldre bestånd, skriv gärna till lokochnoluppet@pom.info

Text: Anita Ireholm

Foton: Karin Persson